

Gezinsvorming bij tweede generatie Turken en Marokkanen

Een verschillende start al naargelang ze huwen met een huwelijksmigrant of met iemand van de tweede generatie?

Edith Lodewijckx

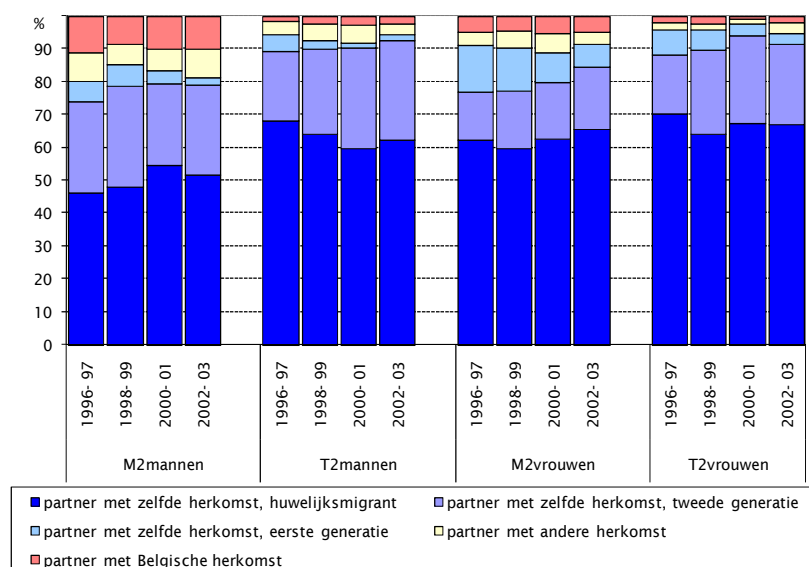
Foto: Image 100

1. Kader en vraagstelling¹

Het aantal tweede (en derde) generatie jongvolwassenen van Marokkaanse en Turkse herkomst neemt toe. In 2004 woonden er in het Vlaamse Gewest bijna 16.000 20- tot 34-jarigen van Marokkaanse en ruim 14.000 van Turkse herkomst. In 2014 verwachten we er respectievelijk circa 23.000 en 20.000². Ze zullen in de komende jaren huwen en kinderen krijgen.

Marokkanen en Turken van de tweede generatie - zowel mannen als vrouwen - hebben vaak een huwelijkspartner uit Marokko of Turkije. Dat was in de jaren 90 zo en dit geldt vermoedelijk nog steeds want er was in 2004 geen aanwijzing dat de keuze voor een huwelijksmigrant een uitdovend fenomeen was (figuur 1). We verwachten dan ook dat - ondanks de politieke overweging om de voorwaarden tot gezinsvormende migratie te verscherpen - in de komende jaren een aanzienlijk aantal huwelijksmigranten zich zal vestigen in Vlaanderen.

Figuur 1 Keuze van de huwelijkspartner bij tweede generatie Marokkaanse en Turkse mannen en vrouwen tussen 18 en 34 jaar, naar huwelijksjaar, Vlaams Gewest, 2004



M2= Marokkaanse tweede generatie; T2= Turkse tweede generatie

Bron: SVR-bewerking van een Rijksregisterbestand

¹ Deze bijdrage werd als poster gepresenteerd op de EAPS (European Association for Population Studies) conferentie, 1-4 september 2010 in Wenen.

² Schatting waarbij geen rekening wordt gehouden met eventuele migraties vanuit en naar andere gewesten of met emigraties naar het buitenland. In 2004 woonden er in het Vlaamse Gewest circa 23.000 Marokkaanse en 20.000 Turkse 10- tot 24-jarigen van de tweede generatie.

De laatste jaren schenken de politiek (in België maar ook in West-Europa) en de media veel aandacht aan de huwelijksmigratie. Deze vorm van migratie wordt niet langer gezien als een logisch vervolg op de arbeidsmigratie uit de jaren 60 van de vorige eeuw. Er wordt verwacht dat migrantengroepen zich na verloop van tijd inpassen in de samenleving waarin ze zijn gevestigd. Huwen met een partner uit het land van herkomst voldoet niet aan deze verwachting. Huwelijksmigratie wordt steeds vaker in verband gebracht met negatieve effecten op de integratie van de huwelijksmigrant zelf, van de tweede generatie die ervoor gekozen heeft, en van hun kinderen, waarbij dan onder meer gedacht wordt aan de integratie op de arbeidsmarkt, de sociale integratie, de participatie aan het maatschappelijke en politieke leven en schoolachterstand.

In tegenstelling tot het ruime aanbod aan studies over partnerkeuze (Lodewyckx & Geets, 2006; Yalçın e.a., 2006) – dit is de eerste stap in het gezinsvormingsproces – bestaat er weinig kwantitatief onderzoek naar eventuele gevolgen van de partnerkeuze op de verdere ontwikkeling van de gezinnen. In deze bijdrage geven we een antwoord op de vraag *of er verschillen bestaan inzake de start van de gezinsvorming van de tweede generatie jongvolwassen mannen en vrouwen van Turkse en Marokkaanse herkomst al naargelang ze gehuwd zijn met een partner van de tweede generatie dan wel met een partner uit Turkije respectievelijk Marokko*. De studie focust zich op het Vlaamse Gewest; voor de andere gewesten zijn geen gegevens voorhanden.

2. Bron en onderzoekspopulatie

Als bron gebruiken we het *Rijksregister*. We beschikken over informatie van alle personen die officieel op 1 januari 2004 in het Vlaamse Gewest woonden. Dit laat ons toe om heel specifieke onderzoeksgroepen af te lijnen en toch voldoende aantallen voor de analyses te behouden. Een nadeel van het Rijksregister als bron is de beperkte hoeveelheid informatie. We kunnen wel een beschrijving maken van een situatie maar we kunnen ze niet verklaren.

Personen van *Turkse en Marokkaanse herkomst* bakenen we af aan de hand van hun Turkse of Marokkaanse nationaliteit bij hun vestiging in België, of indien ze in België zijn geboren, aan de hand van hun Turkse of Marokkaanse nationaliteit bij de geboorte. Personen van Turkse of Marokkaanse herkomst die in België zijn geboren en bij de geboorte de Belgische nationaliteit kregen, kunnen we niet terugvinden in ons bestand. We vermoeden dat ze nauwelijks voorkomen in onze studiepopulatie, die beperkt is tot personen geboren in 1969-78. De wijziging in de wetgeving inzake nationaliteitsverwerving die ervoor zorgde dat heel wat kinderen van personen van vreemde herkomst de Belgische nationaliteit bij hun geboorte in België kregen, dateert immers uit 1991. Gemakshalve spreken we in deze bijdrage over Turkse en Marokkaanse mannen en vrouwen waarmee we verwijzen naar hun herkomst; we refereren niet naar hun huidige nationaliteit.

Personen van Turkse en Marokkaanse herkomst die in België zijn geboren of die vóór de leeftijd van 3 jaar naar België zijn gemigreerd, beschouwen we als de *tweede generatie*. Het gaat om kinderen of zelfs kleinkinderen (strikt genomen al de derde generatie) van de eerste arbeidsmigranten. *Huwelijksmigranten* migreerden vanuit Turkije of Marokko naar België in het kader van hun huwelijk. Ze zijn een specifieke subgroep van de eerstegeneratiemigranten.

We beperken de analyses tot de tweede generatie die werd *geboren* in de periode 1969-78; met andere woorden ze waren 25 tot 34 jaar op 1/1/2004. Deze beperking houdt verband met het feit dat de jongere geboortecohorten vaak nog niet gehuwd zijn (Corijn & Lodewijckx, 2009a). En als ze wel gehuwd zijn, dan gaat het om een selecte groep, namelijk personen die zeer jong trouwen. Voorts selecteren we op *1x gehuwde* personen van de tweede generatie die samenwonen met hun huwelijkspartner. Die keuze wordt verantwoord door het feit dat a) partners die niet samenwonen, onmogelijk te koppelen zijn in ons bestand en b) het krijgen van kinderen wordt afgeleid uit de gezinssamenstelling.

Dit levert ons 8 groepen voor de analyses op (tabel 1). We zijn in de eerste plaats geïnteresseerd in de vergelijking van het gedrag van de tweede generatie Marokkaanse/Turkse mannen en vrouwen gehuwd met iemand van de tweede generatie, met het gedrag van de tweede generatie Marokkaanse/Turkse mannen en vrouwen gehuwd met een huwelijksmigrant. Zo vergelijken we groep 1 met groep 2, groep 3 met groep 4, groep 5 met groep 6, en groep 7 met groep 8.

In groep 1 en groep 3 gaat het grotendeels om dezelfde paren. De verschillen in aantallen (en ook kleine verschillen in gedragingen, zie verder) hebben te maken met de afbakening van de geboortecohorten. In groep 1 gaat het om tweede generatie Marokkaanse mannen, geboren in 1969-78. In groep 3 ligt de selectie bij de tweede generatie Marokkaanse vrouwen, geboren in 1969-78. Dezelfde opmerking geldt voor groepen 5 en 7. We analyseren vanuit een genderperspectief; diezelfde paren worden bekeken vanuit een andere invalshoek, 1 maal vanuit het oogpunt van de man en 1 maal vanuit het oogpunt van de vrouw.

Tabel 1 De 8 onderzoeksgroepen: aantal personen van de tweede generatie tussen 25 en 34 jaar, en gebruikte afkorting, Vlaams Gewest, 2004

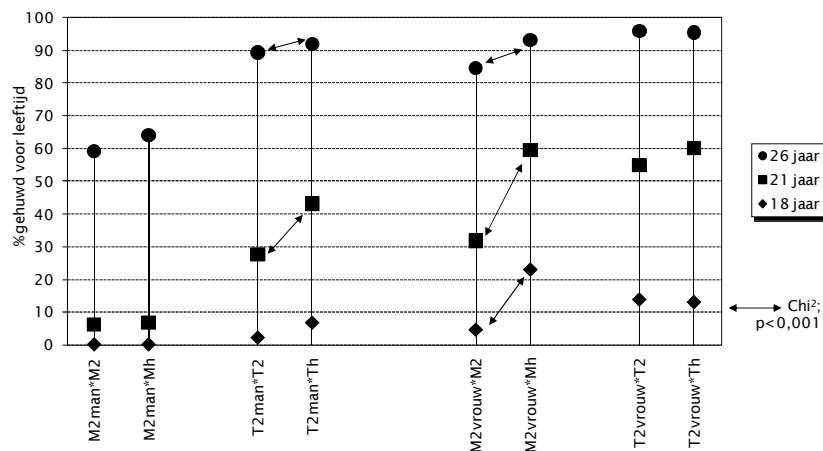
1	Tweede generatie Marokkaanse mannen, gehuwd met een tweede generatie Marokkaanse vrouw	M2man x M2	427
2	Tweede generatie Marokkaanse mannen, gehuwd met een Marokkaanse huwelijksmigrant	M2man x Mh	667
3	Tweede generatie Marokkaanse vrouwen, gehuwd met een tweede generatie Marokkaanse man	M2vrouw x M2	311
4	Tweede generatie Marokkaanse vrouwen, gehuwd met een Marokkaanse huwelijksmigrant	M2vrouw x Mh	1.083
5	Tweede generatie Turkse mannen, gehuwd met een tweede generatie Turkse vrouw	T2man x T2	578
6	Tweede generatie Turkse mannen, gehuwd met een Turkse huwelijksmigrant	T2man x Th	1.469
7	Tweede generatie Turkse vrouwen, gehuwd met een tweede generatie Turkse man	T2vrouw x T2	443
8	Tweede generatie Turkse vrouwen, gehuwd met een Turkse huwelijksmigrant	T2vrouw x Th	1.573

3. Resultaten

3.1. Leeftijd bij het huwelijk

Turkse mannen van de tweede generatie huwen op jongere leeftijd wanneer ze trouwen met een vrouw uit Turkije dan wanneer ze trouwen met een tweedegeneratievrouw (figuur 2). Hun gemiddelde huwelijksleeftijd is 21,3 jaar tegenover 22,3 jaar. Bij de Turkse vrouwen van de tweede generatie is er geen significant verband tussen het type van huwelijkspartner en de huwelijksleeftijd (gemiddeld 20,3 jaar in geval ze huwen met een huwelijksmigrant versus 20,4).

Figuur 2 Leeftijd bij het eerste huwelijk van tweede generatie Marokkaanse en Turkse mannen en vrouwen tussen 25 en 34 jaar, naar type van huwelijkspartner, Vlaams Gewest, 2004



M2= Marokkaanse tweede generatie; Mh= Marokkaanse huwelijksmigrant
T2= Turkse tweede generatie; Th= Turkse huwelijksmigrant
Bron: SVR-bewerking van een Rijksregisterbestand

Marokkaanse vrouwen van de tweede generatie huwen op jongere leeftijd als er sprake is van een bruidegom uit Marokko; hun gemiddelde huwelijksleeftijd is 20,1 jaar tegenover 22,2 jaar wanneer hun echtgenoot in België opgroeide. De gemiddelde huwelijksleeftijd van de Marokkaanse mannen van de tweede generatie met of zonder geïmmigreerde partner is respectievelijk 24,7 versus 24,8 jaar.

Figuur 2 toont verder aan dat de Turkse mannen van de tweede generatie op aanzienlijk jongere leeftijd huwen dan de Marokkaanse mannen van de tweede generatie. Uit een eerdere studie (Corijn & Lodewijckx, 2009a) blijkt dat de tweede generatie Marokkaanse vrouwen op wat latere leeftijd huwen dan de tweede generatie Turkse vrouwen. Figuur 2 nuanceert dit; enkel Marokkaanse vrouwen van de tweede generatie met een in België opgegroeide partner huwen op latere leeftijd dan de Turkse vrouwen.

3.2. Leeftijdsverschil tussen de huwelijkspartners

Zowel voor de Marokkaanse als voor de Turkse tweede generatie en zowel voor de mannen als voor de vrouwen geldt dat het leeftijdsverschil tussen de huwelijkspartners significant³ groter is wanneer er sprake is van een huwelijksmigrant (tabel 2). Marokkaanse mannen van de tweede generatie met een bruid uit Marokko zijn gemiddeld bijna 5 jaar ouder dan hun echtgenote. 30% van hen heeft een minstens 7 jaar jongere partner en 10% zelfs een minstens 10 jaar jongere partner. Voor de Marokkaanse vrouwen van de tweede generatie met een bruidegom uit Marokko is het leeftijdsverschil tussen de huwelijkspartners nog groter. Bijna 15% van de tweede generatie Marokkaanse vrouwen die getrouwd zijn met een huwelijksmigrant, heeft een partner die minstens 10 jaar ouder is.

De leeftijdsverschillen zijn groter tussen de Marokkaanse dan tussen de Turkse echtgenoten. Het leeftijdsverschil tussen de echtgenoten in huwelijken van 2 Turkse tweede generatie jongeren sluit het dichtst aan bij het verschil tussen autochtone echtgenoten (2 jaar; Corijn & Lodewijckx, 2009b).

³ T-testen; voor elke vergelijking 'gehuwd met huwelijksmigrant' versus 'gehuwd met een persoon van de tweede generatie' geldt $p < 0,001$.

Tabel 2 Leeftijdsverschil tussen de huwelijkspartners bij tweede generatie Marokkaanse en Turkse mannen en vrouwen tussen 25 en 34 jaar, naar type van huwelijkspartner, Vlaams Gewest, 2004

	gemiddeld verschil in leeftijd tussen man en vrouw	% met leeftijdsverschil >=7 jaar	% met leeftijdsverschil >=10 jaar
M2 man x M2	3,7	16,3	1,2
M2 man x Mh	4,9	30,1	9,8
T2 man x T2	2,5	4,4	0,7
T2 man x Th	3,1	9,3	1,5
M2 vrouw x M2	3,2	11,8	1,3
M2 vrouw x Mh	5,5	34,5	14,6
T2 vrouw x T2	2,1	3,0	0,0
T2 vrouw x Th	2,8	8,2	1,6

M2= Marokkaanse tweede generatie; Mh= Marokkaanse huwelijksmigrant

T2= Turkse tweede generatie; Th= Turkse huwelijksmigrant

Bron: SVR-bewerking van een Rijksregisterbestand

3.3. *Inwonen bij de (schoon)ouders*

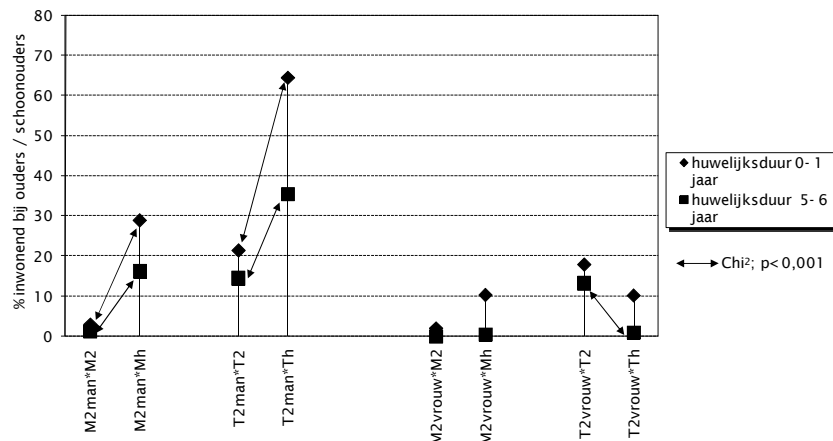
De voornamelijk Turkse traditie van patrilokaliteit houdt in dat men na het huwelijk (tijdelijk) bij de ouders van de man inwoont. Als gehuwd paar (met eventueel kinderen) samenwonen met de ouders komt vooral voor bij de Turkse mannen van de tweede generatie en vooral wanneer ze gehuwd zijn met een huwelijksmigrant (figuur 3). Na 5 jaar huwelijk woont een derde van de 25- tot 34-jarige Turkse tweedegeneratiemannen met een bruid uit Turkije, in bij zijn ouders. Patrilokaliteit komt onder de Marokkaanse mannen van de tweede generatie (bijna) alleen voor als er sprake is van een huwelijksmigrant.

Voor Turkse vrouwen van de tweede generatie is de situatie net omgekeerd. Ongeveer een vijfde van de tweede generatie Turkse vrouwen die gehuwd zijn met een in België opgegroeide Turk, woont in bij de schoonouders tijdens hun eerste huwelijksjaar. Turkse vrouwen van de tweede generatie met een echtgenoot uit Turkije kunnen niet inwonen bij de schoonouders; ze hebben dan ook vaker een eigen huishouden. Sommigen wonen samen met hun bruidegom uit Turkije kortstondig in bij hun ouders zodat de pas gemigreerde man toch omringd is door een sociaal netwerk. Ook financiële redenen spelen een belangrijke rol bij dit type van inwonen (Yalçın e.a., 2006).

Het type van huwelijkspartner en de huwelijksduur maar ook de leeftijd waarop men huwt, bepalen mee het al dan niet inwonen bij de (schoon)ouders. Hoe ouder Marokkaanse en Turkse mannen van de tweede generatie zijn op hun trouwdag, hoe kleiner de kans is dat ze met hun echtgenote inwonen bij de ouders⁴. Turkse vrouwen van de tweede generatie die op latere leeftijd huwen, hebben minder kans om in te wonen bij hun schoonouders. Sommige tweede generatie Turkse en Marokkaanse vrouwen wonen met hun partner uit Turkije/Marokko in bij hun ouders. Het “inwonen bij de ouders van de bruid” versus “het hebben van een eigen huishouden” wordt niet bepaald door de huwelijksleeftijd van de bruid.

⁴ In de multivariate analyses wordt gelijktijdig gecontroleerd voor huwelijksleeftijd, -duur en type van huwelijkspartner. Omdat inwonen meestal een tijdelijk woonsituatie is en de 25- tot 34-jarigen vaak al geruime tijd gehuwd zijn, hebben we voor deze analyse de onderzoeksgroep verruimd door de 20- tot 24-jarige gehuwden op te nemen. We analyseren de leefvorm tot maximum 6 jaar na het huwelijk. Aangezien Turkse en Marokkaanse tweedegeneratiemannen ofwel een eigen huishouden hebben, ofwel inwonen bij hun ouders, gebruiken we voor die 2 groepen een logistische regressie. Voor de Turkse vrouwen passen we een multinomiale regressie toe omdat ze ofwel een eigen huishouden hebben, ofwel inwonen bij hun ouders, ofwel inwonen bij hun schoonouders. Marokkaanse vrouwen van de tweede generatie wonen zeer zelden in bij de schoonouders. Daarom wordt een logistische regressie toegepast.

Figuur 3 Inwoners met de huwelijkspartner bij de (schoon)ouders door tweede generatie Marokkaanse en Turkse mannen en vrouwen tussen 25 en 34 jaar, naar type van huwelijkspartner, Vlaams Gewest, 2004



M2= Marokkaanse tweede generatie; Mh= Marokkaanse huwelijksmigrant

T2= Turkse tweede generatie; Th= Turkse huwelijksmigrant

Bron: SVR-bewerking van een Rijksregisterbestand

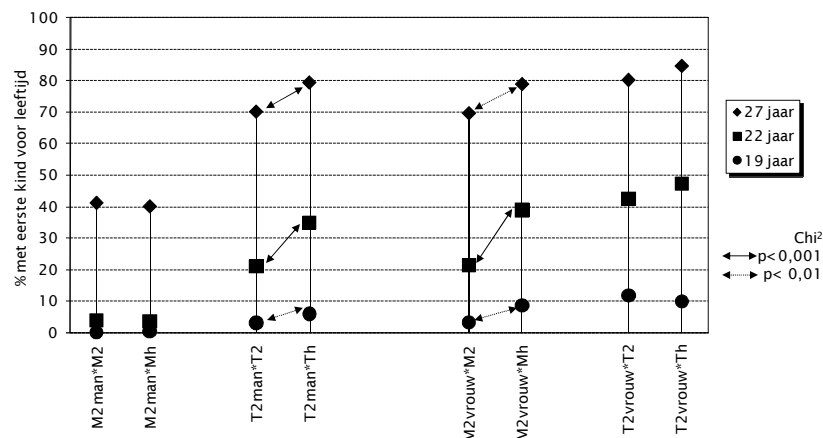
3.4. Leeftijd waarop men het eerste kind krijgt

Turkse mannen en Marokkaanse vrouwen van de tweede generatie krijgen op jongere leeftijd hun eerste kind wanneer ze gehuwd zijn met een huwelijksmigrant (figuur 4). Zo heeft 40% van de tweede generatie Marokkaanse vrouwen met een echtgenoot uit Marokko een kind vóór 22-jarige leeftijd tegenover 20% van de tweede generatie Marokkaanse vrouwen met een tweedegeneratie-echtgenoot.

Tweede generatie Turkse mannen worden op jongere leeftijd vader dan tweede generatie Marokkaanse mannen. Turkse vrouwen van de tweede generatie worden op jongere leeftijd moeder dan de Marokkaanse vrouwen van de tweede generatie. Vooral de Marokkaanse vrouwen met een tweedegeneratie-echtgenoot krijgen op latere leeftijd hun eerste kind.

De leeftijd waarop men kinderen krijgt, wordt sterk bepaald door de huwelijksleeftijd maar eveneens – zoals blijkt uit de volgende paragraaf – door het uitstel van de eerste geboorte binnen het huwelijk.

Figuur 4 Leeftijd waarop men het eerste kind krijgt bij tweede generatie Marokkaanse en Turkse mannen en vrouwen tussen 25 en 34 jaar, naar type van huwelijkspartner, Vlaams Gewest, 2004



M2= Marokkaanse tweede generatie; Mh= Marokkaanse huwelijksmigrant
T2= Turkse tweede generatie; Th= Turkse huwelijksmigrant
Bron: SVR-bewerking van een Rijksregisterbestand

3.5. Timing van het eerste kind binnen het huwelijk

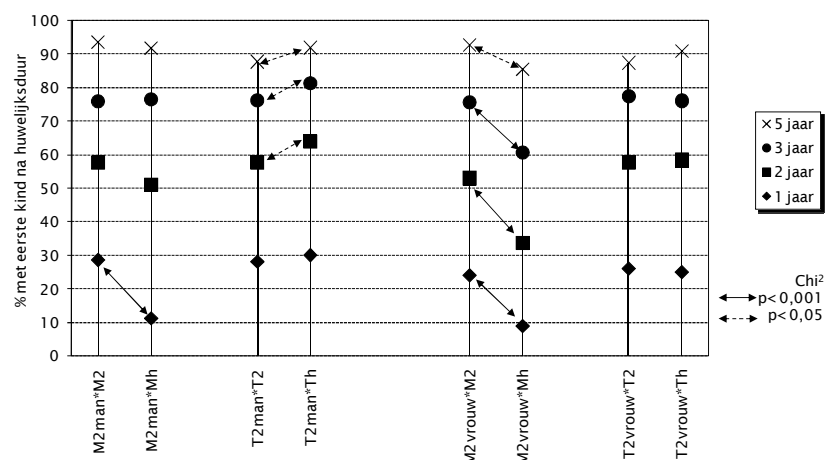
Turkse tweedegeneratiemannen krijgen sneller na hun huwelijk een eerste kind wanneer hun partner uit Turkije komt dan wanneer ze gehuwd zijn met een Turkse uit België (figuur 5). Vooral Turkse tweedegeneratiemannen die op jonge leeftijd met een huwelijksmigrant trouwen⁵, hebben het snelst hun eerste kind binnen het huwelijk.

Voor de Turkse vrouwen van de tweede generatie heeft het type van huwelijkspartner geen invloed op de timing van het eerste kind binnen het huwelijk. Wel is de leeftijd bij het huwelijk van belang. Tweede generatie Turkse vrouwen die jong huwen, beginnen sneller aan de gezinsuitbreiding dan hun generatiegenoten die op latere leeftijd huwen.

De tweede generatie Marokkaanse mannen en vrouwen met een partner uit Marokko stellen de komst van het eerste kind langer uit dan de tweede generatie Marokkanen met een in België opgegroeide huwelijkspartner. Na 1 jaar huwelijk heeft ruim een vierde van de tweede generatie Marokkaanse mannen en vrouwen met een tweedegeneratiepartner een kind tegenover 1 op 10 van de tweede generatie Marokkaanse mannen en vrouwen met een partner uit het herkomstland. Die uitstelbeweging is ook na een langere huwelijksduur nog merkbaar bij de tweede generatie Marokkaanse vrouwen met een huwelijksmigrant als echtgenoot. Vooral de tweede generatie Marokkaanse vrouwen die op jonge leeftijd huwen met een huwelijksmigrant, stellen de komst van het eerste kind het langst uit.

⁵ Voor elke bestudeerde groep afzonderlijk wordt "jong" of "laat" huwen berekend ten opzichte van de mediaanleeftijd waarop men huwt.

Figuur 5 Timing van het eerste kind binnen het huwelijk bij tweede generatie Marokkaanse en Turkse mannen en vrouwen tussen 25 en 34 jaar, naar type van huwelijkspartner, Vlaams Gewest, 2004

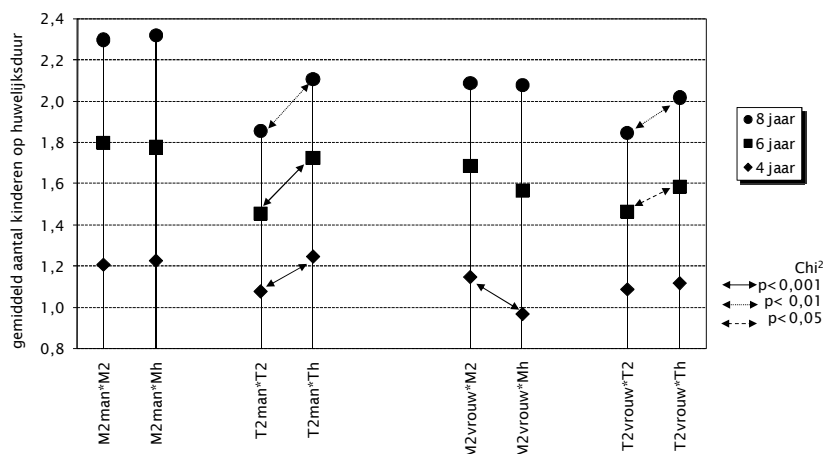


M2= Marokkaanse tweede generatie; Mh= Marokkaanse huwelijksmigrant
T2= Turkse tweede generatie; Th= Turkse huwelijksmigrant
Bron: SVR-bewerking van een Rijksregisterbestand

3.6. Aantal kinderen

Gelet op de leeftijdsbeperking van onze onderzoekspopulatie kunnen we geen uitspraak doen over het totaal aantal kinderen van de tweede generatie Turken en Marokkanen.

Figuur 6 Gemiddeld aantal kinderen naar huwelijksduur bij tweede generatie Marokkaanse en Turkse mannen en vrouwen tussen 25 en 34 jaar, naar type van huwelijkspartner, Vlaams Gewest, 2004



M2= Marokkaanse tweede generatie; Mh= Marokkaanse huwelijksmigrant
T2= Turkse tweede generatie; Th= Turkse huwelijksmigrant
Bron: SVR-bewerking van een Rijksregisterbestand

Tweede generatie Turkse mannen en vrouwen hebben na 8 jaar huwelijk significant meer kinderen wanneer ze gehuwd zijn met een partner uit Turkije (figuur 6). Bij de tweede generatie Marokkaanse mannen vinden we geen verschil al naargelang van het type van huwelijkspartner. Ondanks het feit dat de tweede generatie Marokkaanse vrouwen met een partner uit Marokko langer wachten na hun huwelijk met de gezinsuitbreiding, hebben ze na

8 jaar huwelijk eenzelfde gemiddelde kindertal dan de tweede generatie Marokkaanse vrouwen met een tweedegeneratie-echtgenoot.

Huwen op jongere of op oudere leeftijd heeft in geen enkele studiegroep een invloed op het kindertal na 8 jaar huwelijk.

4. Samenvatting van de bevindingen

Ontwikkelingen in de partnerkeuze van Turken en Marokkanen en de achtergronden van het kiezen van een partner uit Turkije/Marokko zijn vaak het onderwerp van studies (geweest) (Hartung e.a., 2009; Hooghiemstra, 2003; INDIAC, 2009; Lodewijckx & Hendrickx, 1998). De keuze voor een partner uit het land van herkomst wordt onder meer bepaald door de migratiedruk in het land van herkomst, de samenstelling van de huwelijksmarkt in het gastland, en de regelgeving die nauwelijks andere juridische mogelijkheden overlaat om te migreren dan via een huwelijk. Verder speelt de sociale en culturele omgeving een rol bij de partnerkeuze. Zo moeten jongeren de mogelijkheid hebben om eventuele huwelijkskandidaten in het gastland te ontmoeten, wat afhankelijk is van de kwantitatieve situatie maar eveneens van de culturele omgangsregels. De rol van de familie in de partnerkeuze is vaak nog zeer groot. Het contact met families in het land van herkomst bepaalt ook mee de keuze voor een partner uit Turkije/Marokko. Als meisjes en jongens elkaars gedrag negatief waarderen - wat vaak het geval is - dan is de kans op een huwelijk met een partner uit Turkije/Marokko groot. Ook de beoordeling van de veranderingen die zich voordoen in de migrantengemeenschap als gevolg van de migratie en integratie, is belangrijk. Hoe negatiever jongeren tegenover de aanpassing staan, hoe sterker ze geneigd zijn een partner uit het herkomstland te huwen. Ten slotte spelen ook persoonlijke motieven van de jongeren een rol. In het Vlaamse Gewest zijn er alsnog geen bewijzen voor een afname van de huwelijksmigratie.

De tweede generatie Turken en Marokkanen verschillen onderling soms aanzienlijk inzake hun start van de gezinsvorming en ze gedragen zich op tal van aspecten van de gezinsvorming anders dan de Vlaamse jongvolwassenen. Marokkaanse mannen van de tweede generatie volgen meer dan Turkse tweedegeneratiemannen het patroon van de Vlaamse jonge mannen inzake het onafhankelijk gaan wonen, het gaan samenwonen met een partner - Marokkanen en zeker Turken doen dit vaker gehuwd dan de Vlaamse jongeren - en het starten met de gezinsuitbreiding. Turkse tweedegeneratiemannen huwen het snelst, wonen het vaakst in bij de ouders en krijgen het snelst kinderen. Turkse vrouwen van de tweede generatie trouwen op jongere leeftijd en krijgen op jongere leeftijd kinderen dan Marokkaanse vrouwen van de tweede generatie. Marokkaanse tweedegeneratievrouwen nemen ter zake een positie in tussen de Turkse en de Vlaamse vrouwen (Corijn & Lodewijckx, 2009c). Het is duidelijk dat een huwelijkspartner uit Turkije/Marokko de verschillen inzake gezinsvorming vaak maar zeker niet altijd verscherpt.

Grote verschillen al naargelang van het land waar de partner opgroeide, vinden we vooral bij de tweede generatie Turkse mannen. Als ze gehuwd zijn met een huwelijksmigrant dan verloopt de gezinsvorming op een traditionelere wijze dan wanneer hun echtgenote opgroeide in België. Huwen met een vrouw uit Turkije betekent voor de tweede generatie Turkse mannen dat ze op jongere leeftijd trouwen en dat er een groter leeftijdsverschil tussen de echtgenoten bestaat. Ze wonen vaker met hun bruid (tijdelijk) in bij de ouders. Ze worden op jongere leeftijd vader, wat samengaat met hun jongere huwelijksleeftijd maar ook met het minder uitstellen van de eerste geboorte binnen het huwelijk. Na 8 jaar huwelijk hebben ze meer kinderen dan de tweede generatie Turkse mannen met een tweedegeneratievrouw.

Versillen in de gezinsvorming al naargelang van het type van huwelijkspartner vinden we minder bij de tweede generatie Marokkaanse mannen. Er is enkel een aanwijsbaar effect op het leeftijdsverschil tussen de echtgenoten en op het samen met de echtgenote inwonen bij de ouders (maar inwonen komt bij hen veel minder vaak voor dan bij de Turkse mannen).

Het type van huwelijkspartner heeft meer gevolgen voor de start van de gezinsvorming bij de tweede generatie Marokkaanse vrouwen dan bij de Turkse vrouwen. Tweede generatie Marokkaanse vrouwen met een echtgenoot uit Marokko scoren globaal bekeken traditioneler, uitgezonderd voor het uitstel van het eerste kind binnen het huwelijk. Ze wachten langer met de geboorte van hun eerste kind. We weten niet in hoeverre dit langere uitstel een reactie is op de vaststelling dat huwelijken van tweede generatie Marokkaanse vrouwen met een huwelijksmigrant het vaakst uitmonden in een echtscheiding na enkele huwelijksjaren (Corijn & Lodewijckx, 2009a).

Tweede generatie Turkse vrouwen met een echtgenoot uit Turkije scoren globaal bekeken niet traditioneler dan hun generatiegenoten met een partner uit België. Als tweede generatie Turkse vrouwen trouwen met een man uit Turkije, dan wonen ze niet in bij de schoonouders maar voeren ze een eigen huishouden. Tweede generatie Turkse vrouwen met een tweedegeneratie-echtgenoot daarentegen, wonen wel vaak in bij de schoonouders.

Literatuur

Corijn, M. & Lodewijckx, E. (2009a). Echtscheiding bij personen van Turkse en Marokkaanse herkomst. Een analyse op basis van Rijksregistergegevens van volwassenen en kinderen in het Vlaamse Gewest. In: Koelet, S. (red.). *Echtscheiding bij personen van Turkse en Marokkaanse herkomst. Deel 2: Kwantitatieve en kwalitatieve studie*. Steunpunt Gelijkekansenbeleid. Consortium Universiteit Antwerpen en Universiteit Hasselt, 7-37.

Corijn, M. & Lodewijckx, E. (2009b). *Echtscheiding en leefvorm na echtscheiding in het Vlaamse Gewest: verschillen naar herkomst. Een analyse op basis van Rijksregistergegevens van volwassenen en kinderen*. SVR-Rapport 2009/4.

Corijn, M. & Lodewijckx, E. (2009c). *De start van de gezinsvorming bij de Turkse en Marokkaanse tweede generatie in het Vlaamse Gewest. Een analyse op basis van Rijksregistergegevens*. SVR-Rapport 2009/6.

Hartung, A., Vandezande, V., Swyngedouw, M. & Phalet, K. (2009). *Partnership preferences of the Belgian second generation: who lives with whom?* Paper voor QMSS Immigration and population dynamics, Jevnaker, 3-5 June 2009.

Hooghiemstra, E. (2003). *Trouwen over de grens. Achtergronden van partnerkeuze van Turken en Marokkanen in Nederland*. Sociaal en Cultureel Planbureau. Den Haag, 2003.

INDIAC (2009). *Internationale gezinsvorming begrensd? Een evaluatie van de verhoging van de inkomens- en leeftijdseis bij migratie van buitenlandse partners naar Nederland*. Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum. Immigratie- en Naturalisatiedienst, IND Informatie- en Analysecentrum (INDIAC). Cahier 2009-4.

Lodewijckx, E. & Hendrickx, K. (1998). Visies van ongehuwde tweede generatie Marokkaanse jongeren op huwelijk, *partnerkeuze en seksualiteit*. *Bevolking en Gezin, boekaflevering*, 27 (3), 87-125.

Lodewyckx, I. & Geets, J (2006). *Aspecten van Marokkaanse huwelijksmigratie en Marokkaans familierecht*. Steunpunt Gelijkekansenbeleid. Consortium Universiteit Antwerpen en Universiteit Hasselt.

Yalçın, H., Lodewyckx, I., Marynissen, R. & Caudenberg, R. (2006). *Verliefd, verloofd.... gemigreerd. Een onderzoek naar Turkse huwelijksmigratie in Vlaanderen*. Steunpunt Gelijkekansenbeleid. Consortium Universiteit Antwerpen en Universiteit Hasselt.